

Poguma ne smemo izgubiti

(Saj ga tudi ne bomo)

Konec starega in začetek novega leta sta priložnost za pregled opravljenega dela in za oblikovanje načrtov za prihodnost. To takorekoč opravi vsakdo; eden bolj, drugi manj zavestno.

Mislimo, da se ne motimo, če napišemo, da je vseboval naš zadnji pregled opravljenega dela — naš obračun — mnoge negativne postavke in da končna bilanca verjetno ni uravnovana, kar je bilo potrebno upoštevati pri izdelovanju načrtov za prihodnost.

Pripadniki slovenske narodne manjšine doživljamo namreč enako usodo kot ostali državljani Italije, o kateri vemo, da jo v zadnjem času pestijo mnoge hude bolezni, za katere povečini še niso našli učinkovitega zdravila. Vplivna avstrijska oziroma nemška lista Die Presse in Die Welt sta v tej zvezi nedavno tega pisala, da se Italija trenutno nahaja v enakem položaju kot nekdanja Jugoslavija. »Za polomijo v Italiji niso odgovorni — poudarja Die Presse — le osrednja vlada in podjetniki, temveč tudi vsi tisti številni Italijani, ki so s svojimi številnimi majhnimi grehi živeli na tuj račun«. Podobno ugotavlja Die Welt, ko pravi, da je Italija sama kriva za lastne bolezni, kajti gospodarsko, politično in predvsem moralno je ni spravilo na kolena zlo iz tujine, temveč predvsem razišpnost njenih državljanov, čemur je treba še dodati korupcijo in pomanjkanje državljskega čuta.

V tujini torej očitajo Italijanom, da si privoščijo več, kot jim dovoljujejo razmere. Posledice takšnega stanja se čutijo, kot je povsem naravno, tudi pri naši slovenski manjšini. Zato je prav, da se tega zavedamo, čemur bi nujno sledilo ustrezno ravnanje v novem letu.

Toda naša manjšina ima tudi svoje specifične probleme, katerih rešitev je bistvena za sam njen narodnostni obstoj. V tem pogledu pa je letošnja bilanca odločno negativna. Poglejmo samo vprašanje globalnega zaščitnega zakona. »Takšen zakon je italijanska vlada — je pred dne-

DRAGO LEGIŠA

Spomenica za novoizvoljeni slovenski parlament

Bilateralni sporazum - zaščitni zakon in reforme v Italiji - skrb za manjšine - manjšine in slovenski parlament - pravice Slovencev brez državljanstva

Deželno tajništvo Slovenske skupnosti je 23. decembra lani ob prvem zasedanju novoizvoljenega državnega zbora in državnega sveta naslovilo na vse poslanke in poslance ter članice in člane državnega sveta spomenico, ki jo zaradi njene velike važnosti in aktualnosti objavljamo v celoti.

Ured.

»Dovolite, da Vam ob prvem zasedanju novega slovenskega parlamenta v imenu stranke manjšine v Italiji, Slovenske skupnosti, izrečem čestitke ob izvolitvi in topli voščila za uspešno delo v korist vseh pripadnikov slovenskega naroda, ne glede na državne meje, in vseh prebivalcev Republike Slovenije.

Naša stranka je sklenila, da v kratki spomenici, ki jo naslavlja na vse poslanke in poslance ter na vse članice in člane državnega sveta, opozori na nekatera pereča vprašanja, ki nas zadevajo in ki bodo gotovo predmet tudi Vaše pozornosti v tej zakonodajni dobi.

Bilateralni sporazum — Slovenska manjšina v Italiji z zanimanjem pričakuje začetek slovensko-italijanskih pogajanj o posodobitvi nekdanjih jugoslovansko-italijanskih sporazumov, ki jih je

Republika Slovenija prevzela kot dedič nekdanje države. To seveda še posebej velja za pogodbo o manjšinah. Italijanski pogajalci so skušali že januarja vsiliti besedilo, ki bi zapostavljalo Slovence v Italiji, našli pa so se tudi vplivni italijanski krogi, ki so v zadnjem obdobju skušali že vnaprej onemogočiti oblikovanje pogodbe, ki bi enakopravno obravnavala manjšinske pravice Slovencev v Italiji in Italijanov v Sloveniji. Prepričani smo, da bo slovenska stran vztrajala pri zagovarjanju ravni zaščite za Slovence v Italiji, kakršno predvideva slovenska ustava za manjšine v Sloveniji in kakršno zahtevajo v načelu tudi ustava in mednarodne obveznosti Republike Italije. Pričakujemo tudi, da se bo nadaljevalo že utečeno korektno in delovno sodelovanje pred predstavniki matične Slovenije in zamejstva, ko gre za odločanje o zadevah, ki so za nas življenjskega pomena.

Zaščitni zakon in reforme v Italiji — Za Slovence v Italiji ostaja še naprej temeljna zahteva odobritev pravičnih in celovitih zakonskih določil za pravno varstvo slovenske manjšine. V okviru napovedanih ustavnih in volilnih reform v Italiji pa postavljamo tudi zahtevo po zajamčenem zastop-

Iz vsebine:

Msgr. Marino Qualizza o trenutnem stanju v Benečiji (str. 3)

Govor A. Pregarca na pohodu za mir v Trstu (str. 5)

J. Vuk: Kvadratura bosanskega kroga (str. 2)

J. Paljk: Kaplje - 20 let pozneje (str. 6)

A. Kodelja: Jugoslovanski verski fundamentalizem (str. 7-8)

stvu Slovencev v vseh izvoljenih zakonodajnih in upravnih telesih, podobno kot to že velja v Sloveniji za italijansko in madžarsko manjšino. Seveda bomo hvaležni za pozorno spremljanje te problematike pri slovenskih vladnih in zakonodajnih organih.

Kar zadeva odnose med matično in zamejstvom, si želimo, da bi pristojne oblasti vztrajale pri nerodnem, državniskem odnosu do Slovencev v zamejstvu.

Skrb za manjšine — Če je že prevladalo stališče, da novi slovenski zakon o vladi ne bo več predvideval »ministra za Slovence po svetu«, bi radi poudarili, da bi morali skrb za manjšine poveriti uradu, ki bi mu načelovala oseba z ustreznimi političnimi pooblastili in v katerem bi bila krepka strokovna služba. Osnovali naj bi tudi posvetovalno telo, v katerem bi bili predstavniki manjšin in ministerstev, ki se redno ukvarjajo tudi s problematiko Slovencev zunaj Republike.

Posebne pravice Slovencev brez slovenskega državljanstva — Pričakujemo, da bo državni zbor v kratkem in po posvetih z manjšinskimi zastopniki sprejel določila za uresničitev 2. odstavka 5. člena slovenske ustave, ki govori o tem, da lahko Sloven-

Ivo Jevnikar
deželni tajnik Ssk

Izredno mrzli dnevi

Okrog novega leta je tudi v naših krajih pritisnil nenavadno hud mraz, saj je temperatura zadržala do 10 stopinj Celzija pod ničlo. V Trstu pa je zapihala tudi izredno močna burja, kakršne domačini že dolgo ne pomnijo, tako da si je malokdo upal iz hiše. Drugod po Italiji so bile razmere še slabše, posebno na južnem delu, kjer je ponekod tudi zapadel sneg in za nekaj dni popolnoma ohromil kraje in ljudi, nevajene takšnih vremenskih razmer. Izreden mraz je terjal tudi nekaj smrtnih žrtev.

Na sliki (foto S. Ferrari): Jezerce v Percedolu se je v najhladnejših dneh spremenilo v drsališče...

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 10. januarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 »Zajček Peter«; 11.00 Za smeh in dobro voljo; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegov čas: poglavja iz biografije; 15.30 Šport in glasba; 17.00 Z naših prireditiv.

■ PONEDELJEK, 11. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Jugoslavija 1941-45; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Rožanc: »Metulj«; 12.00 Taborišče Gonars (pričevanja preživelih); 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nagradna abeceda; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ TOREK, 12. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Zvočna rotornica, glasovi in zanimivosti iz radijskega arhiva; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Rožanc: »Metulj«; 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ SREDA, 13. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Narodnostni trenutek Slovencev; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Rožanc: »Metulj«; 12.00 Z zdravo hrano do zdravega duha; 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 »Na goriškem valu«; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Na goriškem valu«; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 »Svojo poslednjo voljo pri zdravi in čisti pameti izrekam« — odnos do življenja in smrti v kmečkih oporokah.

■ ČETRTEK, 14. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Trst, december 1941; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Rožanc: »Metulj«; 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ PETEK, 15. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Halo, dober dan! Tu 362875; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Marjan Rožanc: »Metulj«; 12.40 Cecilijanka 1992; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 »Pravljice, pesmice in še kaj...«; 14.30 Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba.

■ SOBOTA, 16. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Križnem hodniku v Piranu; 11.30 Marjan Rožanc: »Metulj«; 12.00 Ta rozajanski glas — Oddaja iz Rezije; 12.45 Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 15.00 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Adam, kje si? Edvard Kocbek in njegov čas: poglavja iz biografije; 18.40 Črnske duhovne pesmi.

Kvadratura bosanskega kroga

Vojna vihra v Bosni in Hercegovini po svojem obsegu in krutosti že presega tamkajšnje dogajanje med 2. svetovno vojno. Ranjeni in mrtvi gredo v stotisoče, število beguncev pa je že preokračilo poldrugi milijon. Kljub temu, da so v BiH kršeni vsi mednarodni sporazumi, zlasti pa načela in določila evropske Konference o varnosti in sodelovanju, niti Evropa niti širša mednarodna skupnost doslej nista uspeli narediti ničesar, kar bi vodilo k dejanskemu prenehanju spopadov.

Eden od splošnih, globalnih razlogov za previdnost vseh udeležencev pri vpletanju v krizo na tleh nekdanje Jugoslavije je v tem, da je to območje še vedno v nekakšni interesni coni Rusije. Rusija je po dolgem zavlačevanju sicer podprla mednarodne sankcije proti Srbiji, toda nekako s »stisnjenimi zobmi«. Ruska direktorsko-generalska opozicija, ki ne skriva nostalgije po nekdanjih časih, bi morebitno vojaško posredovanje na Balkanu utegnila izrabit kot dodaten adut za strmo glavljenje predsednika Jelcina in njegove politike. (Srbski jugonostalgiki, denimo, menijo, da bo Jugoslavija ponovno združena pod njihovo nadvlado, kakor hitro pride do prevrata v Rusiji.) Vojaški poseg na Balkanu bi tako v določenem nesrečnem spletu okoliščin lahko sprožil obnovitev polarizacije med Vzhodom in Zahodom.

Nič manj pomemben dejavnik, ki govori zoper posredovanja na Balkanu je ta, da Srbija razpolaga z okrog tisoč raketami zemlja-zemlja z dometom do tisoč dvesto kilometrov. Po nepotrjenih vesteh, naj bi Srbija razpolagala celo s taktičnim jedrskim orožjem. Slednjega naj bi nekdanji Jugoslaviji dobavili Američani. (Slovenski obrambni minister Janez Janša je po odhodu JNA iz Slovenije, denimo, zatrdil, da obstajajo znaki, da je tovrstno orožje bilo nameščeno tudi v Sloveniji.) V tem primeru bi Srbija bila nevarnejši nasprotnik od Sadamovega Iraka. Če temu dodamo še za zunanjega napadalca neugoden hribovit teren v BiH, potem je jasno, da bi se ne dovolj premišljena vojaška akcija kaj lahko sprevrgla v zelo neprijetno pustolovščino.

Razlog, ki govori v prid hitremu in odločnemu vojaškemu posredovanju, je dejstvo, da se na vsem območju okrog Srbije stopnjuje napetost. Vse države, ki mejijo na Srbijo, povečujejo svojo vojaško pripravljenost. Na Balka-

Razmišljanja našega sodelavca Janeza Vuka objavljamo, četudi so pred dnevi prvič sedli za pogajalsko mizo v Ženevi predstavniki Srbov, Hrvatov in Muslimanov iz BiH. V središču pozornosti je bil predlog o odpravi krize v tej republiki, ki vsebuje dve osnovni listini: listino o takojšnji prekinitvi sovražnosti in listino o bodoči ureditvi Bosne in Hercegovine. Slednja med drugim predvideva ustanovitev 9 pokrajin — treh s srbsko, treh z muslimansko in treh s hrvaško večino, medtem ko bi mesto Sarajevo tvorilo posebno pokrajino, v kateri bi enakopravno živeli pripadniki vseh treh narodnosti. Hrvati so obe listine že sprejeli, Srbi in Muslimani pa zahtevajo nekatere popravke. Pogajanja se bodo nadaljevala v nedeljo, 10. t.m.

nu skratka nastaja nekakšna »eksplozivna zmes«, ki se s trajanjem vojne v Bosni vse bolj zgošča. Zgolj vprašanje časa utegne biti, kdaj se bo vojni požar razširil. Ta scenarij pa bi bil daleč bolj nevaren kot poseg mednarodnih sil v Bosni pod pokroviteljstvom Združenih narodov.

Na kakšne limanice Srbija lovi zaveznike je bilo moč opaziti pred kratkim, ko je Lista za Trst prejela vabilo za obisk v Beogradu. Če bo do obiska prišlo, bodo Srbi Italiji ponovno obljubljali Istro, seveda v zameno za italijan-

ski glas zoper mednarodno vojaško posredovanje proti Srbiji. (S tovrstno taktiko je Srbija uspešno upočasnila mednarodno priznanje Slovenije in Hrvaške in doseгла, da Makedonija zaradi nasprotovanja Grčije še danes ni mednarodno priznana). Glede na zgodovinske izkušnje ne bi bilo pretirano presenetljivo, če bi Italija na eni strani dejavno sodelovala v pripravah na humanitarno ameriško-evropsko vojaško posredovanje v Bosni, obenem pa se šla geopolitično trgovino s Srbijo. V še mnogo hujše skušnjave postavlja Srbija Grčijo, kateri obljublja Makedonijo. Toda pustolovci, ki jih mamijo srbske ponudbe, bi se morali zavedati, da je cilj Srbije izzvati spopad širših razsežnosti, pridobiti na svojo stran Rusijo in obnoviti Jugoslavijo v njenih nekdanjih mejah. Če bi v svojih nakanah uspela, bi Srbija nemudoma pozabila na vse svoje »zaveznike« in dane jim obljube.

Vse bolj postaja jasno, da je bila tiha privolitev mednarodne skupnosti za poseg v Sloveniji in Hrvatski pred poldrugim letom usodna napaka svetovne diplomacije, saj je sprožila proces, ki ga je nemogoče nadzirati in ga bo težko ustaviti. Ustaviti pa bi ga bilo treba čimprej, kajti spopadi se iz Bosne utegnajo razširiti na Sandžak, Kosovo, Makedonijo in Vojvodino — žarišča, ki bi bržkone peljala v širšo balkansko vojno s povsem nepredvidljivimi posledicami.

Janez Vuk

Uspeli božični koncerti

Številni slovenski zbori na Tržaškem in Goriškem so v tem prazničnem obdobju priredili koncerte božičnih pesmi. Vsi so bili uspešni, kar dokazuje, da so se pevci več mesecev resno pripravljali in vadili.

Na sliki (foto S. Ferrari): prizor s koncerta v Štivanski cerkvi 26. decembra 1992

Po mazaški akciji v Devinu

Dobro znani krogi skušajo izriniti Slovence - domačine

Črni mazači so tako ponovno dokazali svoje »junaštvo«

Ostra nacionalistična protislovenska gonja, ki se vedno bolj usmerja tudi proti sami Republiki Sloveniji, se v devinsko-nabrežinski občini stopnjuje, kar daje slutiti, da skrajna desnica pridobiva na samozavesti. Dosedel in sumljiv molk dveh do sedaj še najvažnejših vsedržavnih strank, KD in PSI, katerima se ne zdi vredno niti s skromnim poročilom zagovarjati svojih predstavnikov v občinski upravi, ne zavira skrajne desnice, da se ob pomoči »zelenih naravovarstvenikov« pripravljajo na prevzem oblasti, ter tako že enkrat obračuna s »privilegiji in izsiljevanji Slovencev-domačinov«.

V ta okvir lahko postavimo tudi zadnjo mazaško akcijo, ki se od ostalih razlikuje po izredni drznosti. Črni mazači so se namreč lotili hišnega napisa Devino in samega naslova devinsko-nabrežinskega podžupana in pokrajinskega tajnika Ssk Martina Breclja. Mislimo, da se kaj takega v naši občini še ni zgodilo, saj so »dobro znani črni junaki«, ki uživajo vsaj politično podporo lokalnega sekcijskega tajnika MSI, sicer po materi Slovenca, prišli po privatni, ne tako kratki poti do Brecljeve hiše in tam opravili svoje »junaštvo«! Brecljevi so zadevo prijavili policijskim oblastem, mi pa iste pozivamo, naj poostrijo nadzorstvo nad našimi spomeniki, šolami, javnimi zgradbami in tudi nad hišami oz. stanovanji vidnejših slovenskih političnih in kulturnih delavcev. Slovenska skupnost izraža vso soli-

darnost Brecljev in še posebej svojemu podžupanu in pokrajinskemu tajniku ter ponovno izraža bojazen, da hočejo dobro znani krogi ne le destabilizirati občinsko upravo ampak predvsem izriniti domačine-Slovence iz upravljanja občine. Zato Ssk še enkrat poziva vse resnično demokratične sile v občini, naj strnejo svoje vrste in skupno prispevajo k utrjevanju sožitja in emarginaciji nacionalističnih skrajnežev. Obenem stranka sporoča, da bodo že na prihodnji občinski seji njeni svetovalci predstavili programski dokument za sestavo trdnejše uprave, o katerem naj razpravljajo in sklepajo v občinskem svetu.

Tajnik devinsko-nabrežinske sekcije Ssk Antek Terčon

Ssk kritična do novega političnega zблиžanja v Trstu

Tržaško pokrajinsko tajništvo Slovenske skupnosti negativno ocenjuje novo politično zблиžanje med KD, PSI in LpT, kakor je prišlo do izraza na nedavni tiskovni konferenci poslanca Adriana Biasuttija, podpredsednika deželne vlade Ferruccia Sara in vladnega podtajnika poslanca Giulija Camberja. Sodelovanje z LpT se je v Trstu že izkazalo kot skrajno negativno, saj je prav temu v dobršni meri pripisati splošno propadanje in brezperspektivnost, v kateri se danes nahaja Trst. Zato je za pokrajinsko tajništvo Ssk povsem nerazumljivo, da se nekatere ugledne in vidne osebnosti iz vrst KD in PSI zdaj zavzemajo za razširitev te izkušnje na deželno raven.

Slovenska skupnost izraža zaskrbljenost, da se KD, PSI in LpT zблиžujejo še posebej v negativnem pristopanju do problematike okrog tki. revizije Osimskih sporazumov. Ti sporazumi so polno-

veljavni in Slovenija je kot naslednica bivše Jugoslavije zakonito prevzela svoj delež obveznosti, ki iz njih izhajajo. Naravno pa je, da se Italija in Slovenija kot suvereni državi pogajata o vseh vprašanih skupnega interesa, vključno o tistih, ki jih obravnavajo Osimski sporazumi, kot je npr. vprašanje zaščite slovenske manjšine v Italiji ter italijanske manjšine v Sloveniji in na Hrvaškem. Kar se tega tiče, bi bilo prav in celotno, da bi se deželni in hkrati vsedržavni vladni stranki, kot sta KD in PSI, končno avtonomno in resno zavzeli za ureditev pravne ga statusa Slovencev v Italiji ter s tem prispevali k odpravljanju trenj, ki nevarno zastrupljajo odnose med prebivalci v tem obmejnem prostoru. Na izzive novih časov je mogoče učinkovito odgovoriti prav s pogumom in pravičnim reševanjem odprtih problemov, ne pa s »pragmatičnim« sprejemanjem predsodkov in izsiljevanj sil, ki jih označujeta vsestranska ozkost in jalovo pogrevanje preteklosti.

* * *

Glasilo KS Štanjel

Tudi v manjših krajih se veliko dogaja, to, kar ljudi zanima in česar v dnevnem časopisju ne najdejo. Zato so se nekateri odločili, da bodo začeli izdajati »svoje«, lokalno glasilo. Eno od teh je »Pozdrav« iz Krajevne skupnosti Štanjel. Zadnja številka je izšla v decembru v prijetni obliki, z barvno platnico, številnimi članki o domačih dogodkih in mnogimi fotografijami. Domačine bo nedvomno zanimal članek o tem, kaj se je v zadnjem letu zgodilo v Štanjelu in okolici, predvsem kar zadeva javna dela, turizem, šolo, kulturno dejavnost. Med drugim je poudarjeno, da se mora Štanjel potrebno približati naravnemu zaledju — Trstu, to pa bi lahko dosegli z odprtjem mednarodnega mejnega prehoda. V biltenu lahko najdejo zanimive informacije tudi tisti, ki niso iz Štanjela, saj je list precej pester in vsebuje članke z raznih področij — od zgodovine do arheologije, turizma, nekaj prostora pa je odmerjenega tudi vaški kroniki.

BOŽIČNI KONCERT V RONKAH

Slovenski verniki in društvo »Jadro« iz Ronk vabijo na tradicionalni božični koncert, ki bo v nedeljo, 10. t.m., ob 15.30 v cerkvi sv. Lovrenca v Ronkah. Nastopil bo cerkveni mešani pevski zbor iz Štandreža.

V bližnjem prostoru so na ogled zanimive premikajoče se jaslice.

Pred prazniki izšlo več revij

Tik pred božičnimi prazniki so v našem prostoru izšle številne revije in glasila, tokrat s še posebno bogato in zanimivo vsebino. Omenimo naj najprej zadnjo letošnjo številko mesečnika *Mladika*, ki ga izdaja Slovenska prosveta iz Trsta, njen glavni urednik pa je Marij Maver. V reviji je tokrat še več pesniških in proznih prispevkov kot navadno, na naslovni strani pa je svojevrstna fotografija Petra Cvelbarja — jaslice na železniški progi. Protagonist stalne rubrike z naslovom »Slovinci za danes« je tokrat Zorko Simčič, eden najuglednejših pisateljev v slovenski emigraciji. *Mladika* prinaša poleg tega tudi polno drobnih vesti o dogodkih zadnjega meseca. Prof. Martin Jevnikar tokrat ocenjuje antologijo emigrantske proze z naslovom »Pod južnim križem«, ki je izšla pred nekaj meseci pri Mohorjevi družbi v Celju. Prispevki mladih pa so kot običajno zbrani v mladinski prilogi Rast.

Posebno pestra in privlačna je decemberska številka *Škrata*, glasila

Sklada Mitja Čuk z Opčin. Gre za dvojno številko, v kateri je med drugim prijetno in dobrodošlo darilo za bralce — barvni koledarček, ki ga je ilustriral Walter Grudina. Revija vsebuje mnogo pestrega branja, koristnih nasvetov in članke iz raznih področij: od etnologije do medicine, pedagogike, filatelije, telovadbe in še bi lahko naštevali, večina zapisov pa je seveda ubrana na božično temo. Z branjem najnovejše številke *Škrata* so se med prazniki zabavali ne samo odrasli, ampak tudi najmlajši bralci.

Na Goriškem je prav tako za praznike izšel *Števerjanski vestnik*, glasilo domačega kulturnega društva »Frančišek B. Sedej«, ki izhaja štiri krat letno. Članki so predvsem posvečeni krajevnim lepim in žalostnim dogodkom, kulturnim prireditvam, problemom v vasi ter seveda božičnim in novoletnim praznikom. Glasilo je skrbno sestavljeno, članki so zanimivi in jasni in nudijo precej poln pregled vsega, kar se je zgodilo v zadnjih mesecih v Števerjanu in okolici.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Gostuje SLG CELJE

Friedrich Schiller
RAZBOJNIKI

Režija Robert Raponja

V soboto, 9. januarja, ob 20.30
v nedeljo, 10. januarja, ob 16. uri

Zveza cerkvenih pevskih zborov
priredi

**KONCERT
BOŽIČNI PESMI**

v nedeljo, 10. januarja, ob 16. uri
v stolnici sv. Justa v Trstu. Program
obsega izbor skladb tržaških avtorjev,
napisanih za božični koncert
Zveze. Poje Združeni tržaški mešani
zbor pod vodstvom Janka Bana.

A. Pregarc pred Narodnim domom v Trstu

»Naših otrok ne smejo bremeniti ne takšna ne drugačna znamenja nasilja«

V tržaškem mestnem središču je bil v nedeljo, 27. decembra lani, izredno uspel 6. pohod za mir z naslovom »Solidarnost onkraj vsake meje«, ki so jo priredile številne slovenske in italijanske organizacije. Svoj poseg je pred bivšim Narodnim domom imel predstavnik slovenske manjšine Aleksij Pregarc. Njegov govor objavljamo v celoti.

Ured.

Aleksij Pregarc med svojim govorom pred Narodnim domom v Trstu (foto D. Križmančič)

Sprejel sem z začudenjem in z zaskrbljenim presenečenjem vabilo na današnji shod. Res je, da smo za take pozive morda najbolj ustrezni ljudje kulture, namesto takih, ki imajo v rokah mestne ključe in vzvode oblasti za prijaznejšo naravnost mestnega življenja. Tudi marsikateri kulturo-politik bi lahko stopil na oder. Tako bi lahko potem s prstom pokazali na posameznike, ki govorijo v slabi veri.

V preobleki pesnika in humanista pa vas zgolj v svojem, torej posameznikovem videnju vprašam: zakaj vendarle pesnik v teh ubožnih in zaskrbljujočih časih? Ker je vse naše delo usmerjeno v izboljšavo in plemenitnje življenjske fature, tako tudi v naših žalostnih verzih, tožbah in grenkobi klije utopija lepšega, znosnejšega, bolj humanega videnja našega potovanja od rojstva do smrti.

Pesnik torej, slovenski pesnik, ki se sooča s fasado za svojim hrbtom. Ta še zdaj nosi madeže nasilja nad multikulturalnim (hrvaško-slovenskim), nič hudega slutečim, svežim in probojnim rod, ki je našemu mestu želel pritisniti pečat odprtosti in dinamčnosti, z morda ne prav posrečenim imenom kot je Balkan. Absurdna paradigma: Trst se danes sooča ponovno in spet z balkanskim sindromom, ki ga pa vendarle enosmerno preučuje: preko geografskega pojma namreč,

katerega prilikuje svojim dnevnim potrebam; pravzaprav se ga sramuje.

Osebnost sem s tem pojmom povezan kot slehernim moj someščan — v dobrem in v zlem. Toda preden se soočim s tragedijo, ki se odvija za našim hrbtom in je tako za vas kot zame nerazumljiva, naj vas spomnim, spoštovani someščani in udeleženci pohoda, da ne bomo nikoli razumeli nikogar in ne z njim sočustvovali, če ne bomo sami, s skupnimi močmi in voljo preverili zagatno vzdušje v našem mestu. Zato pa je potrebno, da se ozremo nase in zazremo vase. Kot predstavnik fizično prisotne sredine našega mesta, sem pripravljen in hkrati s tem tudi s seboj spravljen, da v tem trenutku, pred to fasado, izjavim, da tudi sam prevzemam lekcijo, ki je izšla iz daljnih plamenov, ki so ovijale to poslopje: snemimo in zavržimo vse simbole nasilja, tiste, ki so ga spočele, in tiste, ki so ga vračale! Posujmo te simbole z naftalinom, kot izloček časa, ki se v naše mesto ne sme več vrniti. Če je to za koga žrtev, naj to naredi v prid našim otrokom! Naše otroke ne smejo bremeniti ne takšna ne drugačna znamenja nasilja, s katerimi bi morebiti spravljali v nesrečo svoje sopotnike in sodobnike, zlasti ne bližnjega, zlasti ne »drugačnega«.

Pomisli — moj someščan: kako boš razumel Juda, če si se za časa najhujših pogromov proti njemu sprenevedal, seveda včasih tudi v strahu za svoj obstoj?

Kako boš razumel Somalca, če si ga šel zavojevat in podredit? Kaj ni zdajšnja rešilna akcija zanj zgolj del tvoje pustolovske bizarnosti in napak tolmačenega eksotičnega?

Kako boš razumel tistega Balkanca, ki zdaj prihaja v tvoje mesto gol in izropan, pred časom pa še dovolj

Informativni bilten goriškega KD

Pred kratkim je v Gorici izšel lepo oblikovani Informativni bilten Kulturnega doma. List je začel izhajati pred dvema letoma in vsebuje najpomembnejše podatke o delovanju ter predstave, koncerte ter razne prireditve, ki jih organizira Kulturni dom. Kot uvodoma piše v biltenu, se trenutno doma nahaja v težavah, ker popravljajo stavbo, ki jo je bilo treba prilagoditi protipožarnim predpisom. Kaže pa, da bodo dela zaključena letos spomladi.

Informativni bilten goriškega Kulturnega doma, ki se tokrat predstavlja v novi, prijetnejši obliki, je napisan v slovenščini in italijansčini. Med drugim posreduje podatke o novonastali kulturni zadrugi »Maja« ter o multimedialnih tečajih slovenščine v Gorici in Trstu.

obložen z denarjem, s katerim si postal ob hlepenju po potrošništvu zaslepljen za vse?

To zmore samo čisto srce, ki je opravilo samospraševanje.

Ponavljam, primerneje bi bilo, da bi kateri izmed odgovornejših izrekel te besede, izustil te rotitve: jaz sem samo pesnik, na človeški utrip pač gledam z drugačnim srcem, z aritmijo, ki je podobna atletski, torej z najvišjim agonom, hkrati pa s tisto prečiščenostjo, ki jo premore današnje, naključno čisto nebo nad nami. Nekaj te jasnine naj bi prešlo tudi v vaše videnje. Brez tega ne more biti ne strpnosti ne solidarnosti ne spoštovanja — in končno ne resnicoljubnosti. Pred nami se odpirajo nova obzorja: Slovenija, Hrvaška, poleg Avstrije še Madžarska, Češka in Slovaška, države in narodi, ki si bodo ob naši negibnosti ali sprenevedanju krčili pot v Evropo po drugih trasah. In ne nazadnje, je tu tudi prisotnost naše slovenske narodne skupnosti, ki že zaradi sorodstvenih jezikovnih značilnosti lahko veliko pripomore k višji ravni našega mestnega življenja.

Konec praznikov

S Svetimi tremi kralji se je v sredo, 6. t.m., zaključilo čarobno praznično obdobje. Ta praznik, ki ga nekateri imenujejo tudi »tretji božič«, je povezan s številnimi ljudskimi običaji, na katere danes na žalost pozabljamo. Trst je ta dan preživel v tišini, saj je bilo mesto skoro popolnoma prazno.

Na sliki: Maksim Gaspari — Sveti trije kralji

Zadnja seja občinskega sveta v Sovodnjah v letu 1992

O Soškem parku in drugih aktualnih vprašanjih

Sovodnjski občinski svet je imel 21. decembra lani zadnjo sejo v letu 1992. Najprej je bil odobren zapisnik treh sej, med temi predlog oziroma dopolnilo načelnika svetovalske skupine Ssk Černica, ki je zadevalo razpravo o deželnem prispevku v višini 65 milijonov lir za gradnjo občinske knjižnice. Odbornik Butkovič je ob tem pripomnil, da podobna dopolnila ne bi bila potrebna, če bi vsak svetovalec bistvo svojega posega posredoval tudi v italijansčini, ker občinski tajnik ne obvlada slovenščine.

Na dnevnem redu je bila nato razprava in odobritev načrta za Soški park. Občinski svet je izdelavo načrta poveril arhitektinji Codelja 27.12.1989. Načrt je bilo treba odobriti najkasneje do 31. decembra 1992.

Po uvodnih besedah župana so v razpravo posegli nekateri občinski svetovalci. Podžupan je med drugim dejal, da je strah občanov, da bi zaradi parka uvedli še hujše omejitve za uporabo zemljišč, sečnjo lesa, lov, ribolov itd., neutemeljen. Načrt, je bilo med drugim rečeno na seji, nudi tudi boljše možnosti za rešitev ekološkega problema, v številni problem grezničnih odplak, ki se iztekajo v Sočo. Svetovalec Slo-

venske skupnosti Fajt pa je vprašal, ali je občinska uprava stopila v stik s sosednjimi občinami. Poudaril je tudi, da mora v sklopu ustanove, ki bo upravljala park, delovati tudi pred kratkim izvoljena občinska komisija za varstvo okolja, ter se tudi zanimal, ali bo mogoče dobiti zadostna finančna sredstva za uresničitev načrta.

Sovodnjski občinski svet je na seji tudi soglasno odobril resolucijo, s katero je pooblastil upravo, da se neposredno vključi, skupno z drugimi upravami, v pokrajinski načrt za rešitev problema odpadkov in njihovega uničevanja. Člani občinskega sveta so tudi soglasno odobrili protestno resolucijo proti mazaškimi akcijam nestrpnosti, ki so poškodovale dvojezične table in popisali zidove s psovkami proti Slovencem. Občinski svetovalci v dokumentu med drugim pozivajo pristojne oblasti, naj krivce končno izsledijo in kaznujejo. Načelnik svetovalske skupine Ssk Černic je v razpravi dejal, naj občinska uprava zaprosi deželo za prispevek za nadomestitev pomazanih tabel. Ob koncu seje so si udeleženci voščili vse najboljše za bližajoče se praznike.

Remo Devetak

»Človek brez spomina in lastne zgodovine ni človek« Kaplje - 20 let pozneje

V dneih, ko se na slovenskem ozemlju bije velik boj za oblast in je cinizem najslabše vrste zamenjal vsako pošteno normo pravilne politične igre, ki velja v vsaki demokraciji, prihaja med nas drobna publikacija iz mesta nekdanjega, sedaj zaprtega živosrebrnega rudnika. V Idriji so namreč natisnili drobno, res predrobno knjižico z naslovom *Kaplje - 20 let pozneje*.

»Zakaj dvajset let pozneje?!

Zato, ker je komunistični režim pred 20 leti, 1972, s perfidno taktiko ukinil revijo za kulturna in občva vprašanja, ki je šest let izhajala kot privatna publikacija v Idriji.«

Tako dr. Jože Felc v predgovorulični publikaciji, ki skuša vsaj delno

JURIJ PALJK

poravnati boleči prisilni molk, ki je padel v začetku sedemdesetih let na to revijo, za katero pravijo, da je bila ena redkih, ki je res imela svobodno tribuno, odprto mesto za vsakogar, ki mu je bila resnica in svoboda res več kot pa samo oguljena in prežvečena beseda brez vsakega pomena.

Napisal sem, da pravijo, ker sem bil premlad, da bi jo poznal takrat, saj sem v letu 1972 šele vstopal v gimnazijo. Spoznal sem jo pozneje in pošteno moram priznati, da nisem vseh števil revije prebral, morda bom poskušal svoj osebni dolg do Kapelj poravnati sedaj, niti ne vem, če jih imajo vse večje knjižnice v svoji zbirki. *Kaplje* namreč, revijo, ki ni bila revija, a je bila obenem več kot to, pa čeprav kar precej revno tiskana.

Ko sedaj gledam jubilejno in obenem po Felčevih trditvah prav zato namenoma nejubilejno publikacijo *Kaplje - 20 let pozneje*, si ne morem kaj, da nisem na tistem vesel, prav zares vesel. Vesel zato, ker je fantom, danes uglednim znanstvenikom, pesnikom, zgodovinarjem, profesorjem, pisateljem, zdravnikom, etc., vsem sodelavcem Kapelj, ki so se zbirali okrog Kapelj, dala slovenska zgodovina prav, vesel zato, ker se tudi v tem času in morda prav v tem času vidi, kako nekaterim uspeva preleviti svojo kožo v vsakem političnem vremenu in tako z veliko mero cinizma ostati vedno na površju in v ospredju. Tako kot ostane iztrebek najslabše vrste vedno na vodi, tako nekaterim vodilnim ljudem iz tistega časa še v novi demokratični Sloveniji uspeva nemogoče, ostajajo na istih mestih, celo na boljših kot prej, pa naj govorimo o kulturi ali pa o politiki, o gospodarstvu itak nima smisla, ker se v njem, vsaj kar se tiče lastništva in vodstva, ni nič spremenilo.

O tem tudi govori publikacija *Kaplje - 20 let pozneje*, predvsem pa o ča-

su in ljudeh, ki so gotovo pripomogli, da se danes v Sloveniji vsaj poskuša napraviti demokracija, če se je že resnične ne more. Lepa družčina je bila okrog Kapelj, zelo lepa in niti nima smisla, da vse naštejemo. Pa naštejmo vsaj tiste, ki so sodelovali v tem imenitnem jubilejno-nejubilejnem biltenu: Jože Felc, Drago Jančar, Denis Poniž, Manca Košir, Boris Pahor, Janez Povše, Marko Kerševan, Jolka Milič, Jože A. Hočevar, Silvij Božič, Taras Kermauner, Dane Zajc, Irena Žerjal, Marko Kravos, Pavle Zidar, Edelman Jurinčič, Nevin Birsar, Franci Černigoj, Emil Miklavčič, Darko Komac, Gregor Strniša, Lojze Kovarčič, Viktor Blažič, Lev Detela, Milan Božič, Janez Bizjak, Vinko Cuderman, Branko Marušič s pismom Tomažu Pavšiču, ki je s Felcem največ časa garal pri *Kapljah*. Lepa družčina, lepše branje, tiha otožnost na koncu in tudi nekaj čistega besa se nabere. Vsaj v meni se je nabral, tisti bes, ki pa je na žalost še vedno nemočen.

Preberite si, kaj vse lahko pozabite v dvajsetih letih, preberite rubriko *Še pomnite, tovariši?*, ki je na koncu publikacije *Kaplje - 20 let pozneje* in vas bo minilo, tudi vas bo v trenutku zasitilo vse gobčanje raznih današnjih samozvanih liberalcev in demokratov, res preberite, spleča se. Človek je namreč brez spomina zelo malo človek, pravzaprav ni človek, kaj šele kulturno bitje.

Kaplje so šle takrat v smeri kulture in strpnosti in svobode in predvsem jim je šlo za slovensko stvar. Za slovensko stvar! Prav je, da se jih vsaj spomnimo, pa čeprav z otožnostjo v srcu in ironičnim nasmeškom pred televizijskim zaslonom, ko spet poslušamo flacanje in laži, debele kot idrijske smreke!, nekoga, ki bi že zdavnaj moral molčati.

Kapelj se je treba spomniti sedaj, ko se skuša zbrisati vse, kot se je prej skušalo zbrisati na Slovenskem vse dobro izpred revolucije. Sedaj se sicer to dela »na demokratičen način«, z neko bebavo odprtostjo v Evropo in na Zahodu že odcvetelo postmoderno, a je učinek isti. Človek brez spomina in lastne zgodovine ni človek. Zato je treba publikacijo *Kaplje - 20 let pozneje* vzeti v roke. In ne samo zato. Tudi zaradi lepega branja. Tudi zato, ker imamo sedaj Slovenici svojo državo, ki je niso naredili sedanjji prvoborci in povzpnetniki zadnjih treh let, ampak tudi na silo v tišino umaknjena revija *Kaplje*.

Ker zbornika *Kaplje - 20 let pozneje* skorajda zagotovo ne boste našli v vaši knjigarni, naj napišem naslov, na katerega lahko za majhen denar naročite imenitno knjižico: ABC Merkur Idrija, Kosovelova 10, telefon 065/71042.

Bernard Slade: Ob letu osorej

SSG je svojim abonentom za zaključek leta ponudilo gostovanje **Polone Vetriche** in **Iva Bana**, ki sta na tržaškem odru odigrala stopetdeseto ponovitev uspešnice **Ob letu osorej**. Komedijo je napisal dramatik **Bernard Slade**, prevedla **Alja Predan**, za sezono 1989/90 Cankarjevega doma pa jo je režiral **Boris Kobal**.

O igri se je kritika že razpisala, publika pa jo je sprejela s toplino, kar velja tudi za tržaško uprizoritev. Zato naj bo ta zapis le nekakšna gleda-

MAJDA ARTAČ STURMAN

liška kronika za tiste, ki so si v vrvežu decembrskih predprazničnih dni utegnili ogledati predstavo.

Love is a Wonderful Thing — v italijanskem prevodu se naslov veleznanege filma in njegove melodije glasi: *L'amore è una cosa meravigliosa*. Podobno kot v filmu je tudi v komediji tajna in trajna ljubezen med ljubimcema nekaj izjemnega, saj kljub enemu samemu srečanju letno ob istem času, torej ob letu osorej, vzdrži več kot tri desetletja. Komedijo označujeta enotnost kraja in dogajanja, ne pa tudi enotnost časa, saj se dejanje odvija skozi dolgo obdobje, v katerem se oba junaka spreminjata tako fizično kot tudi duševno.

Igra je zasukana kabaretistično (ni naključje, da jo je režiral nadarjeni sorojak **Boris Kobal**, ki je marsikomu bolj znan kot komik in kabaretist), kar se odraža tudi v začetni glasbeni podlagi. Toda duhoviti pogovor med moškim in žensko je obenem ogledalo sodobnega ameriškega družbenega razvoja in zgodovine zadnjih desetletij.

Jure Potokar je to značilnost podkreпил z glasbenim izborom, ki zajema motive od **Elvisa Presleya** do **Be-**

atlesov in Doorsov. Individualne kot tudi družbene spremembe se zrcalijo v kostumih, ki jih je nadvse primerno izbrala **Marija Vidau**.

Moški je v občutljivi interpretaciji **Iva Bana** vse prej kot zakonski mož, ki skače čez plot. Bolj je skrben družinski oče, ki se razneži ob problemčkih svojih nedoraslih otrok, oče, ki ga prizadene smrt najstarejšega sina v času vietnamske vojne. Ljubezniv in šarmanten pa postaja vse bolj z leti, ko dozoreva in naposled kot vdovec zaprosi svojo dolgoletno ljubimko za roko. Individualne razsežnosti vsakdanjega življenja obeh ljubimcev se razkrivajo iz dobrih in slabih zgodb, ki si jih pripovedujeta ob srečanjih. Prav te anekdote razgibavajo odrsko dogajanje, tako da je gledalec v stalni napetosti.

Polona Vetricheva pa se zdi, da je v predstavi odigrala kar precejšnje število vlog; tako mojstrsko je podživljala čustveni in miselni razvoj svoje vedno presenečujoče in presenetljive junakinje. Iz obremenjene družinske matere, ki jo je z izjemnim realizmom upodobila še predvsem kot okorno nosečnico, se je pri štiridesetih pomladila v študentko, zagrizeno feministko. Iz zrele, angažirane podjetnice pa je naposled zlezla v dragocen kožuh dopadljive in urejene gospe. Temu primerno sta se seveda spreminjala izražanje in pogovorni slog junakinje.

Zabavni odrski dialog, ki včasih zdrkne na nižjo pogovorno raven, ni nikdar dolgočasen. Nasprotno, zelo življenjski je in mestoma celo bridek. Skozenj lahko gledalec prepozna nekatere življenjske resnice, ob njih pa se mu odstirajo podobe iz sodobnejšega ameriškega življenja, ki ga označujejo feminizem in protestništvo konca šestdesetih let, krvava vojna v Vietnamu in mrzličen lov za dobičkom.

Roman V Sibilinem vetru v italijanščini

»Odličen prevod odličnega romana«

V mesecu decembru je bila v Trstu na sedežu Založništva tržaškega tiska uradna predstavitev knjige Alojza Rebule v Sibilinem vetru. V italijanščino je knjigo prevedla prof. Diomira Fabjan Bajc in ji dala naslov *Nel vento della Sibilla*. Že takoj na začetku naj povemo, da je izid te knjige res pravo mamutsko delo, tako prevajalsko kot tudi založniško, saj gre za knjigo, ki je konec šestdesetih let doobra razburkala slovenske bralce leposlovja, avtorju prinesla nagrado iz Prešernovega sklada in velja še danes za enega najboljših slovenskih romanov nasploh.

O prevajanju tako zajetnega romana bi veljalo povedati dosti stvari, najbolj kratki in jedrnatih pa bi bili, če bi

prof. Bajčevi samo tako čestitali, da bi pred njo vedno sneli klobuk, ko jo bomo odslej srečevali. Ker pa danes klobukov skorajda ne nosi nihče več, naj povemo, da se pred takim prevodom ne dà izmeriti hvaležnosti, ki bo navdajala vsakega poštenega bralca do avtorice prevoda. Gre za delo, ki ga lahko opravijo samo ljudje, ki se z asketsko držo in veliko ljubeznijo lotijo prevoda zajetne knjige, če seveda znanje in pripravljenost pustimo ob strani, na ostale vrline in lastnosti dobrih prevajalcev, kar Bajčeva vsekakor je!, pa enostavno pozabimo. Šele takrat, ko smo to povedali, lahko razumemo skromne besede preva-

Jurij Paljk

Olajšave pri pridobitvi državljanstva R Slovenije

Deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa obvešča vse zainteresirane, da je v zadnjem času prišlo pri pridobivanju državljanstva Republike Slovenije do nekaterih pojasnitev oziroma olajšav. V prvi vrsti velja omeniti dejstvo, da je podaljšan tako imenovani ugodni rok za pridobitev ali obnovitev slovenskega državljanstva do 25. junija 1993. Do tega časa so postopki dokaj hitrejši in tudi manj zapleteni. Za ugotovitev in evidentiranje državljanstva so pristojni občinski organi za notranje zadeve, kar pomeni, da se mora prosilec obrniti na svojo matično občino, kjer je bil rojen oziroma vpisan v matično oziroma državljansko knjigo. Poenostavljeni spisek zahtevnih podatkov in dokumentov med drugim zahteva izpisek iz rojstne matične knjige, v kolikor je bila oseba rojena v tujini. Dalje izpisek iz poročne matične knjige, če je bila zakonska zveza sklenjena v tujini, po potrebi pa naj starejše osebe priložijo kakršnokoli listino, ki že dokazuje državljanstvo oziroma domovinstvo: stari potni list ali osebno izkaznico, vojaško knjižico in podobno.

Izdatna olajšava je uvedena za otroke iz mešanih zakonov, ki so bili rojeni izven Republike Slovenije. Do leta starosti jih priglasijo starši, od 18. do 23. leta starosti pa se priglasijo sami. Priglasitev pomeni preprosto izjavo, da oseba priglasi svojega otroka, oziroma sebe, temu pa je treba priložiti izpisek iz rojstne matične knjige in poročne matične knjige

za starše, v kolikor so ti sklenili zvezo v tujini. Listine morajo biti prevedene, z njimi pa je treba tudi v tem primeru k organu za notranje zadeve občine, iz katere izhaja vsaj eden od staršev. Po novem torej zadostuje le državljanstvo Republike Slovenije tega od staršev, da lahko njegovi potomci pridobijo slovensko državljanstvo.

Kar se tiče še posebej našega prostora velja ponoviti dopolnjene podatke, da bodo lahko primorski emigranti, ki so odšli iz Slovenije pred 10. 6. 1940 lahko pridobili državljanstvo na podlagi izredne naturalizacije, se pravi brez pogojev in njihova prošnja ni vezana na rok. Dalje so slovenski državljani primorski izseljenci, ki so imeli na dan 10. 6. 1940 prebivališče v Sloveniji, pa niso optirali za italijansko državljanstvo, če jim seveda državljanstvo ni bilo odvzeto z odločbo oziroma če niso sami zaprosili za odpust. In ne nazadnje velja za osebe, ki so se iz ozemlja bivše cone B Svobodnega tržaškega ozemlja izselili v Italijo do 5. 7. 1957, da niso državljani Republike Slovenije. Prav tako niso državljani Republike Slovenije osebe, ki so iz navedenega območja bivše cone B Svobodnega tržaškega ozemlja, pa so imele na dan 3. 4. 1977 prebivališče v Italiji.

Na vsak način je najboljša in pravno urejena pot vseh tistih, ki bi želeli pridobiti oziroma obnoviti državljanstvo Republike Slovenije zase ali za svoje potomce, da poiščejo upravni organ za notranje zadeve tiste občine v Republiki Sloveniji, kjer so vpisani v matično oziroma državljansko knjigo oni sami ali pa njihovi starši. Istočasno pa vse te in še dodatne podatke posreduje Generalni konzulat Republike Slovenije v Trstu. Tudi velja zadeve po možnosti urediti do 25. junija 1993, saj je do tega datuma postopek bistveno enostavnejši in sodi v okvir hitrega reševanja pridobivanja in evidentiranja državljanstva Republike Slovenije.

Janez Povše
predsednik Deželnega odbora
Svetovnega slovenskega kongresa

Zdravnik svetuje Rak na dojki

Rakasta obolenja dojke so med ženskami zelo razširjena. Ta bolezen je možna tudi pri moških, a le v zelo redkih primerih.

Ločimo benigne in maligne oblike raka. Prve so relativno nedolžne, saj se ne razrastejo po telesu in bolnicam ne povzročajo pretiranih težav. Druge so zelo

Dr. EDI KOŠUTA

nevarne. Če jih ne odkrijemo pravočasno in zdravimo, pacientka v relativno kratkem času umre. Prav zaradi tega poudarjam pravočasnost diagnoze in terapije, ker samo tako lahko rešiš žensko gotove smrti.

Od pubertete do 40. leta starosti so novotvorbe na dojki v glavnem (80 odstotkov) benigne. Od 45. do 55. leta starosti so v 50 odstotkih primerov maligne, v poznejših letih so v glavnem maligne (karcinomi). Največ žensk dobi raka na dojki pri 45. letih ali med 60. in 65. letom.

Nekatere skupine žensk imajo večjo možnost, da zbolijo in sodijo v t.i. rizične skupine. Sem spadajo ženske s težko fibrocistično mastopatijo in tiste, ki so ožje sorodnice žensk, ki so zbolele za rakom na dojki (hčere, vnukinje itd.).

Zelo važno je kdaj in koliko krat je ženska rodila in če je dojila. Ženske, ki nimajo otrok ali ki so prvič rodile po 35. letu, spadajo v rizične skupine. Očitno je dojka organ, ki nujno rabi, da uredi svojo biološko funkcijo, to je dojit otroke. V nasprotnem primeru lahko pride v njej do zelo nevarnih okvar.

Naj bo jasno, da lahko dobi raka na dojki tudi ženska, ki je rodila pet otrok in jih je dojila, vendar je ta možnost izredno majhna v primerjavi z ženskami, ki nimajo otrok. Ugotovili pa so tudi,

da ženske, ki so rodile, a niso dojile, imajo relativno malo možnosti, da zbolijo.

Za raka na dojki so zelo nevarne nekatere hormonske disfunkcije, kot na primer kronični hipereestrogenizem ali terapije samo z estrogeni, medtem ko kontracepcijska tableta nima tega stranskega učinka. V rizično skupino spadajo tudi ženske, ki imajo oslabiljen imunitarni sistem in tiste, ki so že imele raka. Tudi prekomerna telesna teža, visok krvni tlak, sladkorna bolezen in prekomerno uživanje živalskih maščob povečajo možnost raka na dojki.

(se nadaljuje)

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Hans Christian Andersen
**CESARJEVA
NOVA OBLAČILA**
Režija Vladimir Jurc

V sredo, 13. januarja, ob 10. uri
v četrtek, 14. januarja, ob 10. uri
v petek, 15. januarja, ob 10. uri.

31. Dan emigranta

Slovenske organizacije videmske pokrajine priredijo v nedeljo, 10. januarja, v Gledališču Ristori v Čedadu 31. Dan emigranta. Prireditev je bila prvotno srečanje izseljencev, ki so se vračali domov za božične praznike, z leti pa je dobila nov pomen, tako da je postala pravi slovenski kulturni praznik. Pričetek ob 15. uri.

beri - širi - podpiraj
NOVI LIST
tednik
slovenske manjšine

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

A.P. Čehov
ČEŠNJEV VRT
Režija Boris Kobal

V ponedeljek, 11. januarja,
ob 16. uri ABONMA RED H
v torek, 12. januarja,
ob 16. uri ABONMA RED I

Ambrož Kodelja

Jugoslovanski verski fundamentalizem (1)

Beseda fundamentalizem izhaja iz besede fundament, kar pomeni osnovo ali podlago. V verski terminologiji besedo fundamentalizem pojmuje v smislu, da se tista vera, o kateri govorimo, vrača k prvobitnim ali začetnim virom. Ko govorimo o islamskem fundamentalizmu, mislimo na vračanje v najstrožjo versko obliko islama. Pri krščanstvu pa iskren verski povratak v evangelij, pa tudi v vernost prvih krščanskih občestev, ki so imela mnogo večji zagon in žar, kot ga ima naše krščanstvo danes.

Predvolilna vročina v Sloveniji je pospešila zanimanje pri določenih poglavjih iz tamkajšnjega vsakdana, ki so bila na robu ali celo zasenčena. Strankarski liderji so odkrili krilatice in jo skušali izrabiti za svojo politično promocijo: »Pustimo begunsko problematiko in se začnimo resneje zanimati za naše probleme!« (Kot da bi begunska problematika ne bila več njihova narodna problematika, ampak nekaj na robu Evrope in narodnostnega dogajanja!) Ko se je val nasilja nad tujci

sprožil po Evropi, nekateri mislijo, da se bo počasi vidneje pojavljal tudi v Sloveniji. (V kolikor se že ne!) Volitve so nam marsikaj osvetlile, celo tisto, za katero je marsikdo mislil, da bo po njegovem (ali mnenju večine, ki jo je zopet on sam predstavljal) zasukalo popolnoma drugače. Prodr Slovske nacionalne stranke na četrto mesto je končno predramil marsikoga, nekatere pa uspel dodatno uspavati, ko to podcenjujejo in imajo ta pojav za muho enodnevnico, ki bo sicer krojila slovensko politično sceno do novih volitev, ki zopet ne vemo, kdaj bodo in koliko časa bo vzdržala sedanja vlada...

Na mariborski univerzi je prof. dr. Andrej Umek o begunskem problemu na vprašanje: »Begunci se bodo vrnili, obstaja pa določen problem?«, odgovoril takole: »Vprašanje je, če se bodo sploh vrnili. Glede tega sem zelo skeptičen!« — Odgovor je trezen in naravnost prekaša določeno slovensko zaspano miselnost, ki seveda misli drugače in se čudi zanimivim volilnim izidom. Ko površno, res površno analiziramo Slovensko nacionalno stranko, ki jo vodi Jelinčič, pride mo do zaključka, da jo pretežno tvori mlajša populacija. Najštevilnejši so stari od 20 do 30 let. Torej mladina, ki ima določene probleme, največkrat eksistenčne. Obenem pa se ugotavlja, da je ta številčna stranka brez izobražencev. Čeprav moram priznati, da je gospod Jelinčič vsaj na televiziji izredno diplomatsko odgovarjal in vsi, ki smo ga vsaj

Poguma ne smemo izgubiti

vi napisal znani slovenski diplomat in publicist Tone Poljšak — bila dolžna sprejeti na podlagi sklepov parlamenta ob ratifikaciji (osimskih) sporazumov. Urejal naj bi položaj in pravice Slovencev ne le kot osebkov, temveč tudi kot skupnosti v vseh treh pokrajinah avtonomne dežele Furlanije Julijske krajine. Vendar iz vsega tega ni bilo nič. V petnajstih letih se je izmenjalo sedem vlad in pod vsako se je začela obravnava znova. »Nasploh bi lahko zapisali — je še naglasil omenjeni slovenski diplomat — da je pripravljenost uradne Italije za sprejem manjšinskega zakona postala barometer tudi glede drugih namer in ravnanj pri uveljavljanju osimskih sporazumov. Tako lahko danes ugotovimo, da se še naprej izmika ureditvi zakonske zaščite Slovencev, vse glasnejša pa je glede zahtev za to, da bi dobila nericipročen in celo arbitražen položaj v zvezi z urejanjem pravic Italijanov na ozemlju nekdanje Jugoslavije« (Delo, 31.12.92).

Ko se naglo bližamo začetku tretjega tisočletja — do tega manjka samo sedem let — moramo ugotoviti, da se naše manjšinsko vprašanje noče in noče premakniti z mrtve točke. Ali naj zato ob vstopu v novo leto 1993 vržemo puško v koruzo, ali naj se predamo malodušju, obupu? Naš odgovor se glasi: nič takega se ne sme zgoditi! Te vrstice zaključujemo z besedami, ki smo jih brali izpod peresa Justina Stanovnika v »Slovincu« z dne 31. decembra lani: »... poguma — je napisal — ne smemo izgubiti. Saj ga tudi ne bomo. Ljudje božji, kaj je že vse bilo! Ali ni dal Hölderlin* na čelo znane pesnitve tehle stihov: kje je nevarnost / tam raste že tudi rešitev«.

* Friedrich Hölderlin (1770-1843), nemški pesnik

»Odličen prevod odličnega romana«

jalke na predstavitvi, ko je rekla, da se je v knjigo dobesedno zaljubila in jo je zato skušala prevesti, jo tudi prevedla. Pri tem ji je pomagal z nasveti avtor sam, za kar se mu je javno zahvalila, kar samo še priča o tem, kako trdno in zahtevno delo je moralo prevajanje Rebulovega romana V Sibilinem vetru biti. Te besede pišem z velikim veseljem, ker se prevajalcem dela največkrat krivica: zadnje čase je namreč predvsem v osrednji Sloveniji zelo v modi, da se na prevajalca ob predstavitvi knjige kar pozabi. Po mojem mnenju je to ena največjih napak in krivic, ki se dela avtorju in predvsem pa prevajalčevemu delu.

Rebulovi knjigi v italijanščini Nel vento della Sibilla je napisal uvod Ferruccio Fölkel, urejena je skrbno in spada v zbirko Est Libris, ki jo pri ZTT-ju zelo dobro urejuje Miran Košuta. Gre za zbirko knjig, ki prenaša slovensko klasiko v italijanski svet in je že zato hvalevreden. Knjiga je na pogled zelo privlačna in prikladna za branje, lepo je tiskana, človeka ne utruja tisk, ko jo bere, in to je ob tako zajetni knjigi zelo pomembno. Tiskana je v brošuri in je zato tudi prikladnejša, skratka: po izidu morda malce prebogato lani tiskane Dantejeve Božanske komedije v novem Capudrovem prevodu (Če je seveda za Danteja sploh kaj prebogato!) imamo v rokah spet knjigo, s katero se lahko vsakdo postavi in jo lahko tudi podari kot zares bogato darilo, saj je zelo težko verjetno, da bo kaj podobnega dobil kot povračilo nazaj.

Zelo težko bi napisal kaj o Rebulovi knjigi V Sibilinem vetru, tej knjigi, ki je na slovenskem knjižnem trgu že od davnaj ni več, v knjižnicah pa si lahko samo sposodite oguljene in tisočkrat prebrane strani tistega, kar je nekoč bila knjiga, izdana pri Slovenski matici v Ljubljani v letu 1968. Knjige nimam v svoji knjižnici. Pa ne zato, ker je ne bi hotel imeti, ampak preprosto zato, ker je nikjer več ne dobite, tisti, ki jo imajo, pa vam je ne

posodijo, meni je vsaj ni nihče posodil z izgovorom, da je nima, pa čeprav sem vedel, da jo ima. Postala je prava dragocenost in tudi nerazumljivo je, da je v Sloveniji ne ponatisnejo, saj jo upravičeno lahko damo že med slovenska klasična dela. Spet bodo prišla na dan tista jamranja o denarju, ki da ga za tako obširne knjige ni, ampak to enostavno ni res, ker vidimo, koliko nepotrebne in odvečnega se tiska prav v Ljubljani, da ne bomo rekli vedno nevrednega. ZTT je svojo vlogo odigralo odlično, sedaj so na vrsti ostali. In teh sploh ni malo.

S knjigo V Sibilinem vetru sem se srečal v letih, ko sem se učil v Malem semenišču v Vipavi, ki ga sedaj ni več, latinskega jezika, jezika, v katerem govorijo vsi junaki v tej Rebulovi knjigi. Knjiga me je šokirala. Morda je to najbolj pripraven izraz. Prvič sem jo prebral leta 1973, nato naslednja štiri leta vsako leto še enkrat, zadnjič v slovenščini pred šestimi leti. In me je tudi takrat šokirala. Ko sem jo prvič odložil, sem bil prepričan, da sem prebral najboljšo knjigo, kar jih je bilo napisanih v slovenščini, ko sem jo zadnjič, sem bil prepričan, da je to najboljši slovenski roman in v to sem še sedaj. Najboljši slovenski klasični roman. Take vrste, kakršni so mi bili in so mi še vedno všeč. Ne samo, ampak predvsem. In sedaj se ne morem izogniti temu, da ne napišem, da še vedno tako mislim,

da sem v to trdno prepričan. Seveda sem tudi jaz poslušal pomisleke na račun knjige in tudi hudobne, a zato nič manj boleče, posmehe, razne psevdoliterarno-kritične razprave, ki so skušale izpodbiti vrednost knjigi, itd. Pa nisem spremenil svojega mnenja, ker imam knjigo V Sibilinem vetru za eno tistih redkih knjig, kateri ne bi ničesar dodal in niti ničesar vzel. Popolna seveda ni, ker pač govori o iskanju Popolnega in je že s tem omejena, kot je omejeno vse, kar je človeško. Dobra pa je, dobra. Rebulov roman V Sibilinem vetru je dobra knjiga, imenitno branje in to naj bo dovolj, saj je dejansko največ, kar se lahko o dobri knjigi napiše.

Zato sem vesel, da jo imam sedaj v italijanščini. Ker bo tako po branju te knjige vsakdo lahko bolj bogat, tudi tisti, ki te knjige niso hoteli že prej izdati v italijanskem jeziku.

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

tipo-lito
graphart

v novih prostorih

34138 trst - drevored g. d'annunzio 27/e
tel. 040/772151

kdaj poslušali, smo strmeli nad njegovo uglajenostjo in korektnostjo. O vsem tem se bo marsikaj sklepalo in razvozlalo spotoma.

Vsa ta presenečenja imajo globlje korenine, zato se marsikdo vsemu temu čudi in meni, da je to evropska muha enodnevnica, ki je prifrčala v naš slovenski prostor in bo z leti zopet odfrčala... Resni evropski politiki (kdo je resen politik, o tem ne bi razpravljaj, gotovo ne tisti, ki ne trpi svetovalcev!), so, že preden je začela Jugoslavija razpadati, opozarjali na jugoslovanski verski fundamentalizem. Razumljivo, da ga tedaj marsikdo ni videl, ker je bilo v glavnem vse usmerjeno v komunistični ateizem in boju proti njemu. (Ne zanikam ga, samo ni bil najvažnejši!) Vse, kar se je spostilo, od politične do verske svobode, je kazalo na grozne posledice, ki jih je naredila ateizacija od kulturnega, verskega, političnega, gospodarskega, pa celo naravovarstvenega in ne vem še katerega področja... Vse to je bilo delno res, res pa je bilo tudi, da so si tako z veliko evforijo zatiskali oči pred resničnostjo, ki je bila in je bruhnila na dan in se še naprej razvija. Skrito ozadje obstaja najprej ob islamskem fundamentalizmu, ki je že krepko posegel v slovenski prostor, pa četudi se ga Slovenija otepa in si ga ne želi, kaj šele, da bi o njem kaj več razmišljala! Resni evropski politiki so takoj, ko je začela politično razpadati Jugoslavija, opozarjali, da kakršnakoli državna ureditev, ne glede pri kateri ju-

goslovanski republiki, ali narodu, ko bi njena državnost temeljila na verotvornosti, bi imela za Evropo sila neprijetne posledice. Še zlasti bi bila izredno nevarna islamska državotvorna skupnost, ne glede kako bi se imenovala, v kolikor bi zrastle iz te mešanice balkanskih narodov in kultur. Zanimivo je, da se je takšno razmišljanje preslišalo, saj je bil dosti glasnejši komunistični polom, ki je vse to utišal. Dokazuje pa se, da so tako misleči politiki in tudi sociologi religij imeli prav in da se te njihove napovedi na žalost uresničujejo prav na tem ozemlju, saj smo jim priče kar vsak dan.

Nekje okrog leta 1957 sem na sarajevski metresi (islamski teološki fakulteti) poslušal predavanje o bosansko-hercegovskem islamu. Ne vem kako je bilo predavatelju ime in se niti ne spominjam več iz katerega kraja je bil doma. Vem samo to, da sem po tistem predavanju bil zelo čudno razporejen in se prav dobro spominjam, da sva s prijateljem, ko sva se vračala v Slovenijo, v glavnem na vlaku molčala, ker se ni in ni hotela razviti debata. Karkoli je kdo od naju znil in začel na novo razglabljeti, ga je drugi prav sršenasto piknil. Skratka, to je bilo eno od predavanj, ki sem jih imel čast poslušati, ko je podzavestno v poslušalcu pustilo neki napadalni naboj in je bil potreben čas, da se ga je rešil.

(dalje prihodnjič)